

«Δὲν καίμε τοὺς Ναοὺς, πολλῶ μᾶλλον τοὺς ἔμψυχους Ναοὺς»

Ταφή ἢ καύση: Ἀμετάκλητη λήθη ἢ αἰώνια μνήμη;*

«Ἡ καύση τῶν νεκρῶν ὀδηγεῖ στὴν καύση
τῆς ἀνθρώπινης ἀξιοπρέπειας»

Υπάρχουν δυὸ βασικὲς ἀλήθειες γιὰ τὴν Ὁρθόδοξη Χριστιανική Πίστη σχετικὰ μὲ τὸν ἄνθρωπο. **Ἡ** πρώτη εἶναι ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἔχει ψυχοσωματικὴ ὄντοτητα καὶ ἡ δευτέρη ὅτι ἡ ψυχὴ του εἶναι αἰώνια στὴ φύση της. **Τὸ** σῶμα του εἶναι ἀδιάρρηκτα συνδεδεμένο μὲ τὴν ψυχὴ του καὶ ἡ ψυχὴ μὲ τὴν θεϊκὴ πραγματικότητα.

Ἡ Ἐκκλησία δὲν ἔχει μόνο διδασκαλία περὶ τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ βαθιὰ ἐμπειρία Της. **Δ**ὲν ἔχει ἀπλὰ ἄποψη ἐπὶ τοῦ θέματος, ἔχει βίωση ἀληθείας. **Ἡ** ἀποκάλυψή Της δὲν τῆς προσφέρεται μόνον διδακτικά, ἀλλὰ τῆς ἐπαληθεύεται βιωματικά. **Δ**ὲν λέει αὐτὸ ποὺ ξέρει ἀλλὰ μεταγγίζει αὐτὸ ποὺ ζεῖ. **Ὅ**ταν βλέπει τὸν ἄνθρωπο, τὸν κάθε ἄνθρωπο, δὲν ἀντικρίζει σ' αὐτὸν μόνο τὸ σῶμα του ἢ τὴ χρονικὴ παρουσία του, ἀλλὰ βλέπει τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ νὰ ἀντικατοπτρίζεται στὴν ψυχὴ του καὶ διακρίνει τὴν αἰώνια διάστασή του. **Αὐ**τὸ πῶς νὰ τὸ ἀρνηθεῖ ἡ Ἐκκλησία;

Ἄνθρωπος δὲν εἶναι τὸ σῶμα, ἡ υγεία, αὐτὸ ποὺ βλέπουμε. **Ὅ**υτε πάλι ἡ ψυχὴ ὡς διάθεση, ὡς ψυχισμός, ὡς ἔκφραση τῶν ἐγκεφαλικῶν λειτουργιῶν, ὡς φυσικὸ στοιχεῖο συμπεριφορᾶς –αὐτὸ ποὺ ἀντιλαμβανόμαστε. **Ὁ** θησαυρὸς τῆς ἀνθρώπινης ὑπόστασης εἶναι ἡ ψυχὴ ὡς πρόσωπο, ὡς εἰκόνα τῆς θεϊκῆς δόξης, ὡς αὐτεξούσιο,

ὡς δυνατότητα μετοχής στὴν αἰωνιότητα, ὡς χάρις ἀθυπέρβασης. **Κ**άθε τι ποὺ σχετίζεται μὲ τὴν ψυχὴ ἀποτελεῖ ἱερὸ γεγονός ἢ στοιχεῖο ἔχει νὰ κάνει μὲ τὴν σωτηρία, τὸν ἐξαγιασμό, τὴν ἔνωση μὲ τὸν Θεό, τὴν βίωση τῆς αἰώνιας προοπτικῆς τοῦ ἀνθρώπου. **Α**ὐτὸ εἶναι τὸ στοιχεῖο πού, ἐπειδὴ εἶναι ὑπαρκτὸ καθιστᾷ τὸν ἄνθρωπο ἱερό.

Ἡ ψυχὴ μ' αὐτὴν τὴν ἔννοια, περιφρουρεῖται μέσα στὸ σῶμα ποὺ τὸ μεταμορφώνει σὲ ναό. **Τ**ὸ σῶμα ποὺ διαφυλάσσει τὸ θησαυρὸ τῆς ψυχῆς δὲν εἶναι φυλακὴ. **Ἐ**να σῶμα ὅμως ποὺ ἐν ζωῇ δὲν τὸ σεβαστήκαμε, οὔτε κὰν φιλόζωα τὸ διατηρήσαμε, ποὺ βιολογικὰ μὲν τὸ περιποιηθήκαμε στὰ ἐργαστήρια, οὐσιαστικὰ ὅμως τὸ καταστρέψαμε στὴν πρακτικὴ τῆς ζωῆς· ἕνα σῶμα στὸ ὁποῖο ἡ ἰατρικὴ δὲν καλεῖται νὰ θεραπεύσει μόνον τὶς συνέπειες τῆς φυσιολογικῆς φθορᾶς ἐπάνω του, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἀνορθόδοξου τρόπου καὶ τῆς ἀντίληψης ζωῆς μέσα του· ἕνα σῶμα ποὺ ἡ ἴδια ἡ ψυχὴ μας τὸ ἀγνόησε, καὶ ἀντὶ μαζὶ του νὰ ἐπιτελέσει τὸν ἱεουργικὸ σκοπὸ τῆς, ἱκανοποίησε τὶς φιλήδονες τάσεις καὶ τὶς ἁμαρτωλὲς διαθέσεις τῆς –καὶ μάλιστα μὲ τὴν ἀποδοχὴ καὶ νομικὴ κάλυψη τῆς κοινωνίας–, αὐτὸ τὸ σῶμα εἶναι εὐκόλο αὐτὴ ἡ κοινωνία καὶ ψυχὴ νὰ θέλουν νὰ τὸ κάψουν γιὰ νὰ ὀλοκληρώσουν τὸ ἔργο τους καὶ νὰ ἐξαφανίσουν τὴν ἀσέβειά τους.

* * *

Γιὰ τὴν Ἐκκλησία τὰ πράγματα εἶναι ἐντελῶς διαφορετικά. **Τ**ὸ σῶμα, ὅσο ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἐν ζωῇ, τὸ βλέπει ὡς θυσιαστήριο. **Γ**ι' αὐτὸ καὶ ἡ βάνουση ἐπέμβαση ἐπάνω του καὶ ἡ ὑποταγὴ του στὶς ὁρμές, ποὺ δουλώνουν τὸ αὐτεξούσιο, δηλώνουν ἀσέβεια καὶ ἀποτελοῦν βεβήλωση καὶ ἁμαρτία. **Ἡ** συντήρηση καὶ τροφοδοσία του γίνεται πάντοτε μὲ προσευχὴ –προσευχὲς τῆς τραπέζης– ἢ φροντίδα τῆς υγείας του ποὺ συνδυάζεται μὲ μυστήριον –τὸ εὐχέλαιον–, ἢ ἀναπαραγωγὴ του μὲ ἄλλο μυστήριον –τὸ γάμον– καὶ τέλος ὁ ἐξαγιασμός του ἐπιτυγχάνεται μὲ τὴν μετάληψη τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ.

Μόλις ὁ ἄνθρωπος πεθάνει, τὸ σῶμα του γίνεται λείψανον. **Τ**ότε αὐξάνει καὶ ὁ σεβασμός μας σ' αὐτό. **Τ**ὸ λείψανον ἀποτελεῖ τὴν ἀνάμνηση μίας ἱεουργίας ποὺ μέσα του ἐπιτελεῖτο –τῆς σωτηρίας τῆς ψυχῆς– καὶ τὴν ὑπόμνηση μίας ἄλλης ποὺ τῶρα «ἀγνώστως» συνεχίζεται ἔξω ἀπὸ αὐτὸ –τῆς δόξης τῆς ψυχῆς. **Τ**ὸ σῶμα δὲν περιμένει τὴν καταστροφὴ του, ἀλλὰ τὴν «ἑτέρα μορφὴ του»

(Μαρκ. ις' 12), τὴν ἀναμόρφωσή του «εἰς τὸ ἀρχαῖον κάλλος». Αὐτὴ εἶναι ἡ αἰτία ποῦ ἡ Ἐκκλησία προσεγγίζει τὸ σῶμα μὲ ἰδιαίτερο σεβασμὸ καὶ αἰσθήματα ἱερά. Δὲν καίμε τοὺς ναοὺς, πολλῶ δὲ μᾶλλον τοὺς ἔμψυχους ναοὺς.

* * *

Αὐτὸ βέβαια δὲν σημαίνει ὅτι τὸ σῶμα εἶναι κάτι ποῦ δὲν ἐγγιζεται καὶ στὸ ὁποῖο ἀρνούμεθα κάθε παρέμβαση. **Τὸ** σῶμα εἶναι τὸ ὑποκείμενο στὴ φθορὰ στοιχεῖο τοῦ ἀνθρώπου. **Ἡ** φυσικὴ φθορὰ εἶναι ἡ ἰσχυρότερη ἴσως ὑπόμνηση τῆς πτωτικῆς μας φύσεως. **Κάθε** βίαιη κίνηση ποῦ συνηγορεῖ στὴ συρρίκνωσή του, προσβάλλει καὶ τὴν ψυχὴ. **Γιὰ** τὸν λόγο αὐτό, στὸ σῶμα παρεμβαίνουμε μόνο θεραπευτικά, ἀναστελλοντας τὴν ἐξέλιξη τῆς φθορᾶς, ὅταν καὶ ὅσο μπορούμε. **Ἡ** διαδικασία τῆς πρέπει νὰ εἶναι ἐντελῶς φυσικὴ καὶ ποτὲ ἐξαναγκασμένη. **Τὴν** ἀναλαμβάνει μόνον ὁ Θεὸς μέσα ἀπὸ τὶς συνθήκες ποῦ ὁ ἴδιος προνοεῖ ἢ ἡ φύση μέσα ἀπὸ τὴν εὐθύνη ποῦ τῆς ἔχει ἀνατεθεῖ. **Αὐτὸς** εἶναι ἕνας ἄλλος λόγος ποῦ ἡ Ἐκκλησία μας ἀρνεῖται τὴν καύση τῶν νεκρῶν. **Ἀφήνει** στὴ φύση νὰ ἀναλάβει τὴν εὐθύνη τῆς φθορᾶς τοῦ σώματος. **Δὲν** τὸ καίει, ἀλλὰ τὸ ἀφήνει νὰ σβήσει. **Αὐτὸ** σημαίνει ὅτι ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποῦ ἡ φύση ἐπιτρέπει νὰ μείνει κάποιον ὑπόλειμμα, αὐτὸ ἔχει τὸν λόγο του. **Ὅταν** καὶ ἡ φύση ἀρνεῖται τὴν ὀλοσχερῆ διάλυσή του ἀνθρωπίνου σώματος, τότε ἡ νομοθετημένη καύση του δὲν εἶναι πράξη ἐπιλήψιμης βίας;

Τὰ ὅσα ὑπαινίσσονται ὅτι τὰ σώματα ἔχουν μὲν ὅλα μία ὁμοιότητα, ἀλλὰ ἔχουν καὶ διαφορές. **Ἄλλα** εἶναι τὰ κοκαλάκια ἐνὸς μικροῦ παιδιοῦ στὴ θέα τους καὶ ἄλλα ἐνὸς ἐνήλικα. **Ἄλλα** ἐνὸς ἀνθρώπου καὶ ἄλλα κάποιου ζῴου. **Ὅταν** ὁμως καοῦν, ἡ στάχτη ἐξομοιώνει τὰ πάντα. **Καὶ** στὴν περίπτωση αὐτὴ ποῦ διατηρεῖται καὶ δὲν σκορπίζεται, δὲν διακρίνονται οἱ διαφορές, ἔχουν ἐξαλειφθεῖ γιὰ πάντα. **Μαζὶ** μὲ τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου, ἔχει ἐξαφανιστεῖ καὶ ἡ εἰκόνα τοῦ ἀνθρώπου. **Μόλις** δὲ σκορπιστοῦν καὶ τὰ ὑπολείμματα τῆς στάχτης, μαζὶ μὲ τὰ ψήγματα τοῦ κοινωνικοῦ σεβασμοῦ, ὀριστικοποιεῖται καὶ ἡ διαγραφὴ κάθε ἴχνους παρουσίας του. **Ὁ** ὑπαρκτικὸς θάνατος ἔχει προσυπογράψει τὸν φυσιολογικό.

Τὸ ὑπόλειμμα τοῦ ἀνθρώπου δὲν εἶναι ἡ ἰσοπέδωση καὶ ἡ ἀπουσία, ἀλλὰ ἡ ταυτότητα καὶ τοῦ εἶδους καὶ τοῦ προσώπου καὶ ἡ παρουσία. **Ὁ** ἀγῶνας νὰ διατηρήσουμε τὰ ὅσα, τὰ λείψανα, ὅτι

περισσότερο ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο μπορούμε σ' αὐτὸν τὸν κόσμο, ἰσοδυναμεῖ μὲ τὴν ἀνάγκη μας νὰ διατηρηθεῖ ὅσο περισσότερο γίνεται τὸ πρόσωπό του στὸν ἄλλο. **Ὁ** σεβασμὸς μας στὰ νεκρὰ λείψανα πιστοποιεῖ τὴν πίστη μας στὴν ἀθάνατη ψυχῇ.

* * *

Οἱ νεκροὶ δὲν εἶναι «πεθαμένοι», ἀλλὰ κεκοιμημένοι. Τοποθετοῦνται μὲ σεβασμὸ στὸν τάφο, στραμμένοι πρὸς ἀνατολᾶς μὲ τὴν προσδοκία τῆς ἀναστάσεώς τους. **Ἡ** Ἐκκλησία συνειδητὰ ἀρνεῖται τὸν ὄρο «νεκροταφεία» καὶ ἐπιμένει στὸν ὄρο «κοιμητήρια». **Καὶ** τὸ κάνει αὐτὸ ὄχι γιὰ λόγους ψυχολογικοῦ –γιὰ νὰ μὴν ἀγριεύουμε– ἀλλὰ γιὰ λόγους καθαρὰ πνευματικούς: νεκρὸς δὲν σημαίνει τελειωμένος (ποὺ ἔχει τελειώσει), ἀλλὰ τετελειωμένος (ποὺ ἔχει τελειωθεῖ). **Τέλος** δὲν σημαίνει λήξη, ἀλλὰ τελείωση. **Τὰ** ὅσα τῶν νεκρῶν ἀποτελοῦν ἀνάμνηση τῆς παρελθούσης ζωῆς τους, ἐνθύμηση τῆς παρούσης καταστάσεώς τους, ἀλλὰ καὶ ὑπόμνηση τῆς μελλούσης προοπτικῆς μας. **Αὐτὰ** μὲ κανένα νόμο δὲν καίγονται.

* * *

Ἡ Ἐκκλησία δὲν τιμᾷ τὸ σῶμα καὶ χωριστὰ τὴν ψυχῇ, ἀλλὰ τὸν σύνδεσμο τῶν δυῶν, τὸν ἄνθρωπο ὡς ὅλον. **Στὸν** κίνδυνο νὰ ξεχαστεῖ ὁ ἄνθρωπος, ἐπειδὴ δὲν φαίνεται ἡ ψυχῇ του, διατηροῦμε τὸ σῶμα, ποὺ δὲν μᾶς τὴν θυμίζει μόνο ὅταν λειτουργεῖ, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἀπλὰ ὑπάρχει. **Ἡ** ὀριστικὴ καταστροφή τοῦ σώματος, ἡ καύση του, δὲν εἶναι καύση νεκροῦ ἀνθρώπου –κάτι ποὺ καίγεται– ἀλλὰ προσπάθεια καύσης τῆς ζωντανῆς ψυχῆς του, κάτι ποὺ δὲν καταστρέφεται.

Ἡ ψυχῇ ζεῖ. **Αὐτὸ** φαίνεται ἀπὸ τὸ ὅτι τὰ λείψανα ἔχουν ζωὴ ὄχι βιολογικὴ βέβαια ἀλλὰ κάποιας μορφῆς πνευματικῆ, ποὺ ὁμως διαπιστώνεται. **Ὅταν** ἔχουμε ἄτομα ποὺ ἡ βίωσή τους τῆς πνευματικῆς πραγματικότητος ἦταν τόσο ἔντονη ὥστε καὶ ἀπὸ τότε ποὺ ζοῦσαν ἐν χρόνῳ τὴν παχύτητα αὐτοῦ τοῦ κόσμου, αὐτὰ νὰ λειτουργοῦν στὶς συχνότητες τοῦ ἄλλου, τότε ὁ θάνατός τους εἶναι κοίμηση ποὺ ἀποτυπώνεται στὰ λείψανά τους. **Εἶναι** πολὺτιμη ἐμπειρία τῆς Ἐκκλησίας, διαρκῶς ἐπαληθευόμενη, ὅτι πλεῖστα ὅσα ἐξ αὐτῶν ἐμφανίζονται ἰδιάζουσα χάρι. **Εἶναι** γνωστὸ ὅτι συχνὰ τὰ λείψανα τῶν Ἀγιορειτῶν Μοναχῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἐξαγιασμένων ἀνθρώπων ποὺ ἡ ζωὴ τοὺς τίμησε τὸ σῶμα καὶ ἡ ψυχῇ τοὺς φανέρωσε μεγαλύτερη εὐρωστία καὶ ζωτικότητα

ἀπὸ αὐτό, διατηροῦν μία ἐντυπωσιακὴ εὐκαμψία γιὰ ὦρες μετὰ θάνατον. **Δ**ὲν κοκαλώνουν!

Ἄλλὰ καὶ ἡ ἀποδεδειγμένη εὐωδία, τὸ κέρινο χρῶμα τους, ἡ θαυματουργικὴ χάρι τους ἢ ἡ φυσικὴ ἀφθαρσία ὀλόσωμων ἀγίων, στοιχεῖα ἀσυνήθη καὶ φυσικῶς ἀνεξήγητα, εἶναι ἀναμενόμενα φαινόμενα τῆς πνευματικῆς πραγματικότητος. **Αὐ**τὰ τὰ λείψανα, γιὰ τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησιαστικὴν Παράδοση καὶ συνείδηση, ἀποτελοῦν περιουσία πολυτιμότερη καὶ ἀπὸ τὴν διδασκαλία της, θησαυροὺς ἀναγκαιότερους καὶ ἀπὸ τὰ σκευὴ της. **Σ**τὰ Λείψανα τῶν Μαρτύρων Της ἐδράζονται οἱ Ἅγιες Τράπεζές Της. **Ἄ**ν αὐτὰ κάψει, θὰ ἔχει ἤδη θυσιάσει τὰ ἱερὰ θυσιαστήριά Της θὰ ἔχει καταστρέψει τὰ ζωτικὰ σπλάχνα Της.

* * *

Ἡ ψυχὴ ὑπάρχει, ζεῖ καὶ ἀναγνωρίζει τὸ σῶμα της καὶ μετὰ θάνατον. **Β**λέπει καὶ μπορεῖ νὰ ἀντικρῦσει τὴν καύση του. **Ἄ**ραγε θὰ τὴν ἐγκρίνει; **Ἡ** ἴδια στὴν κατάστασιν ποὺ εἶναι δὲν βλάπτεται ἀπὸ τὶς δικές μας ἐνέργειες οὔτε καὶ ὅταν τῆς καταστρέφουν τὸ δικό της σῶμα.

Ἡ ἀσέβεια ἐπάνω της ὅμως φθεῖρει ἐμᾶς. **Τ**ὸ ἠθικὸ κριτήριον σὲ μία τόσο καίρια ἀπόφαση γιὰ τὴν Ἐκκλησίαν εἶναι πνευματικὸ δὲν ἔχει νὰ κάνει μὲ τὶς ἐπιλογές μίας πεθαμένης κοινωνίας, μίας κοινωνίας ποὺ ἀρνεῖται τὴν ἀθανασία της, ἀλλὰ μὲ τὶς προτιμήσεις τῆς ἀθάνατης ψυχῆς, τῆς ψυχῆς ποὺ ἐπιβεβαιώνει τὴν αἰωνιότητά της.

Ἄν μᾶς ρωτοῦσαν πῶς θὰ προτιμούσαμε νὰ φύγει ἀπ' αὐτὸν τὸν κόσμον κάποιος δικός μας: ἀπὸ ἐγκεφαλικὴ ἀποπληξία, ἀπὸ καρδιακὴ ἀνακοπή, μὲ παραμορφωτικὰ ἐγκαύματα, ἢ νὰ ἀποτεφρωθεῖ ἀπὸ ἀνάφλεξη καὶ πυρκαγιά, ἔχω τὴν ἐντύπωση πῶς ὁ τραγικότερος τρόπος θὰ ὁμολογοῦσαμε πῶς εἶναι ὁ τελευταῖος.

Εἶναι φυσικὸ στὸν ἄνθρωπο, ὅταν ἀποχαιρετᾶ τὸν ἄνθρωπό του, νὰ θέλει νὰ ἀντικρῖσει γιὰ τελευταία φορὰ τὴν οἰκεία σ' αὐτὸν ὄψη καὶ ὄχι τὸ ἀποτρόπαιο κατάντημά του σὲ ἀπάνθρωπη, ἀνοίκεια καὶ ἀπρόσωπη στάχτη. **Ἡ** λεπτὴ ἀγάπη τῶν στιγμῶν ἐκείνων ἐκφράζεται ὡς ἀνάγκη νὰ ἀγκαλιάσει κανεὶς, νὰ φιλήσει, νὰ χορτάσει τὸ βλέμμα του, νὰ ἐκδηλωθεῖ τρυφερὰ πάνω στὸ ἄψυχο σῶμα. **Ἄ**ν μᾶς πληγώνει ἡ βία τῆς φύσεως, πῶς ἐμεῖς ἐπιλέγουμε τὴ βία τοῦ αὐτεξουσίου μας; **Ὅ**ταν κάτι εἶναι πολῦτιμο καὶ τὸ χάνουμε, προσπαθοῦμε νὰ κρατήσουμε ὅσο περισσότερο ἀπ' αὐτὸ

μπορούμε. **Π**οτὲ δὲν νομοθετοῦμε τὴ βίαιη μείωση τοῦ τελευταίου ἀνεκτίμητου ὑπολείμματός του.

* * *

Ἡ ἀπόφαση ὅτι δὲν ἔχουμε ῥῶο στὰ κοιμητήριά μας ἰσοδυναμεῖ μὲ προσβολή. **Ἄ**ν δὲν ἔχουμε, νὰ δημιουργήσουμε ῥῶο. **Ἡ** ἀγάπη δημιουργεῖ καὶ ῥῶο καὶ προϋποθέσεις. **Ἡ** χρηστικὴ ἀνάγκη ποτὲ δὲν εἶναι οὐσιαστικὴ καὶ πάντα πιστοποιεῖ τὴ στενότητα τοῦ καρδιακοῦ ῥῶο. **Ἡ** ἀνάγκη τοῦ σεβασμοῦ εἶναι πολὺ μεγαλύτερη γι' αὐτὸν ποὺ τὸν ἐκχωρεῖ παρὰ γι' αὐτὸν ποὺ ἀποδέχεται.

Ἔτσι ποὺ βαδίζει ἡ κοινωνία μας δὲν θὰ ἔχει μόνον ἔλλειψη ῥῶο, ἀλλὰ καὶ ἀνθρώπους δὲν θὰ βρίσκει γιὰ νὰ θάψουν, ἴσως καὶ νὰ κάψουν, τοὺς νεκροὺς της. **Σ**τὸ ἀπέραντο γηροκομεῖο τοῦ «πολιτισμένου» κόσμου μας, ὅπου οἱ νέοι τείνουν νὰ γίνουν πολὺ λιγότεροι ἀπὸ τοὺς ἡλικιωμένους καὶ οἱ γεννήσεις πολὺ πιὸ σπάνιες ἀπὸ τοὺς θανάτους, θὰ ὑπάρχουν νεκροὶ καὶ ὄχι νεκροθάφτες. **Ἀ**ντὶ νὰ ἐνδιαφέρεται ἡ κοινωνία μας γιὰ τὴν ἀρχὴ τῆς ζωῆς, π.χ. τὸ δημογραφικὸ πρόβλημα, ὑπερ-ἀπασχολεῖται μὲ τὸ τέλος, τὴν καύση. **Ἡ** ἴδια νοοτροπία ποὺ ἀποφεύγει, τὴ γέννηση, δηλαδὴ τὴ ζωὴ, αὐτὴ ποὺ ἀπορρίπτει καὶ τοὺς γέρους, αὐτὴ ποὺ προτείνει τὴν εὐθανασία, αὐτὴ ποὺ ἡ ἴδια δὲν ἀντέχει καὶ τοὺς νεκροὺς, ἀρνεῖται τὴ δημιουργία καὶ ἐπιλέγει τὴν καύση. **Ἀ**ὐτὴ ὑπογράφει τὸ ὀριστικὸ τέλος τοῦ τέλους, τὸ τέλος τοῦ σκοποῦ τὸ τέλος τοῦ ἀνθρώπου.

Ἀὐτοὶ ποὺ ἀγνόησαν τὸ δικαίωμα τοῦ ἀνθρώπου γιὰ τὸ Θεὸ καὶ πρόσβαλαν τὰ ἀπαράγραπτα δικαιώματα τοῦ Θεοῦ γιὰ τὸν ἄνθρωπο, αὐτοὶ καὶ μόνον μποροῦν νὰ ἐπικαλοῦνται τὰ λεγόμενα ἀνθρώπινα δικαιώματα γιὰ νὰ νομιμοποιήσουν τὴν ἀσεβεία τους στὸν ἄνθρωπο.

Ἡ καύση τῶν νεκρῶν δὲν εἶναι ἀτομικὸ δικαίωμα τοῦ νεκροῦ πλέον ἀνθρώπου· ἡ διατήρηση τοῦ σώματός τους ἀποτελεῖ κοινωνικὴ ὑποχρέωση σεβασμοῦ καὶ ἐπιβιώσεως τοῦ προσώπου του. **Εἶ**ναι ἀδύνατο τὸ θέλημα τοῦ ἐνὸς –καὶ ἂς ἀποκαλεῖται αὐτὸ δικαίωμα– νὰ προσκρούει στὴν ἀνάγκη γιὰ σεβασμὸ τοῦ συνόλου. **Ἄ**ν μπορεῖ νὰ εἶναι δικαίωμα κάποιου νὰ τὸν ... κάψουμε ἐμεῖς! **Τ**ὸ θέμα δὲν εἶναι ἂν κάποιος ἐπιθυμεῖ νὰ καεῖ. **Εἶ**ναι ἂν ἡ κοινωνία θὰ δεχθεῖ νὰ τὸν κάψει.

* * *

Ἡ κοινωνία μὲ τὴν καύση τῶν νεκρῶν προσηγογράφει τὸ δικό

της τέλος: τὸν μηδενισμό της. **Μία** κοινωνία ποὺ δὲν ἀντέχει τὸν ἄνθρωπο οὔτε στὴν ἀσθένειά του, οὔτε στὴν ἀδυναμία του, οὔτε στὸν θάνατό του, μία κοινωνία ποὺ καίει τοὺς νεκρούς της, μία κοινωνία ποὺ καταστρέφει καὶ τὴν ἀνάμνηση τῆς ζωῆς καὶ τὴν ἐνθύμηση τῶν μελῶν της –αὐτὸ εἶναι τὰ λείψανα, μία κοινωνία ποὺ κάνει τὴν ἀρχὴ τοῦ ἀνθρώπου τεχνητὴ καὶ μηχανικὴ καὶ τὸ τέλος τοῦ ὀριστικὸ καὶ ἀμετάκλητο, μία κοινωνία ποὺ ἀρνεῖται τὴν πνοὴ τοῦ αἰώνιου καὶ ἐγκλωβίζεται στὴν ἀσφυξία τοῦ ἐφήμερου, τί σχέση μπορεῖ νὰ ἔχει αὐτὴ ἡ κοινωνία μὲ τὴ ζωὴ; **Ἀκόμη** καὶ οἱ ἄθεοι ὑπογράμμιζαν τὴν ἀνάμνηση τῶν ἐπίγειων θεῶν τοὺς μὲ ταριχεύσεις τῶν σωμάτων τοὺς (περίπτωση Λένιν), ἢ ὅπου αὐτὸ δὲν ἦταν δυνατόν, μὲ κατασκευὲς ἀγαλαμάτων καὶ ψεύτικων ὁμοιωμάτων.

Φαίνεται πὼς τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ἀνθρωπισμοῦ χωρὶς Θεό, τοῦ πολιτισμοῦ χωρὶς ἀξίες καὶ τοῦ μηδενισμοῦ χωρὶς σκοπό, τὸ ἀποτέλεσμα τῆς σύγχυσης τῆς ἀθεΐας, εἶναι ἡ ἐξαφάνιση τοῦ ἀνθρώπου, ἡ καύση καὶ τοῦ τελευταίου ὑπολείμματός του. **Ἡ** καύση τῶν νεκρῶν ὁδηγεῖ στὴν καύση τῆς ἀνθρώπινης ἀξιοπρέπειας.

* * *

Κατόπιν τούτων, δὲν εἶναι ὅτι δὲν Τῆς ἐπιτρέπεται, ἀλλὰ ἡ Ἐκκλησία ἀδυνατεῖ καὶ ἀρνεῖται νὰ δεχθεῖ μία ἀπλῶς χρηστικὴ καὶ καθόλου πειστικὴ λύση ἐλάσσοнос πρακτικῆς βαρύτητος καὶ νὰ θυσιάσει τὸ βίωμα τοῦ σεβασμοῦ Της στὴ θεϊκότητα τοῦ προσώπου τοῦ κάθε ἀνθρώπου, πολλῶ μᾶλλον τοῦ ἀνθρώπου ποὺ αὐτὴ βάφτισε στὴ κολυμβήθρα της, τιμώντας ταυτόχρονα καὶ τὴν ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα του. **Τὸ** μεῖζον δὲν μπορεῖ νὰ ὑποταχθεῖ στὸ ἐλάσσον. **Εἶναι** ἀδύνατον ὅποιος πιστεῦει στὴν Ἐκκλησία καὶ ἀποδέχεται τὴν πρόταση ζωῆς της, ὅποιος ζεῖ τὴν πραγματικότητα τῆς ψυχῆς, ὅποιος σέβεται τὸν ἄνθρωπο νὰ μὴν τιμᾷ καὶ τὸ σῶμα.

Τὸ σῶμα χρῆζει μεγαλύτερης τιμῆς καὶ σεβασμοῦ ἀπὸ τὴν κοινωνία μετὰ θάνατον ἀπ' ὅση περιποίηση καὶ προστασία δέχθηκε ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν ἄνθρωπο κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ζωῆς του.

*π. Νικολάου Χατζηνικολάου
(νῦν Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς Νικολάου)*

(*) Πηγή: <http://users.uoa.gr/~nektar/orthodoxy/tributes/nikolaos/burial-burning1.htm>. Ἐπιμέλ., ὑπέρτιτλ., παράγγρ., ἔντονα ἡμέετ.